

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Hermanni Conringii De Antiquitatibus Academicis Dissertationes

Conring, Hermann

Helmeftadii, 1674

Dissertatio Tertia. Habita XVI. Octobr. Anno MD C XXXIIX. Quum
Decanus collegij medici uni Candidato titulum Doctoris concederem.

urn:nbn:de:hbz:466:1-12929

me hodie voluit administrare, non morabor ego neque
 Tuum, Spectabilis D. Decane, neque quos stitisti Can-
 didatorum, virorum sane doctissimorum, desiderium.
 Pro muneri itaque mei, quo hodie fungor, auctoritate,
 concedo tibi hosce viros, D. N. N. N. ubi se solenni
 Facultatis Medicæ juramento obstrinxerint, Doctores
 Artis medicæ creandi, creatos renunciandi, & omnibus
 privilegiis, immunitatibus, indultis, beneficiis ac juribus
 donandi, quibus ille ordo à summis Pontificibus, Impe-
 ratoribus, Regibus, ac Principibus unquam condecora-
 tus fuit, aut quibus aliàs gaudere uti frui potest ac debet,
 sive de jure sive de consuetudine. Deum Opt. Max. oro
 obsecroque, ut isthuc ipsum in nominis divini gloriam,
 publicæ rei emolumentum, simul etiam in Candidatorum
 vergat in signe commodum.

DISSERTATIO TERTIA

HABITA XVI. OCTOBR. ANNO MDCCXXXIIX.

*Quum Decanus collegij medici uni Candidato
 titulum Doctoris concederem.*

Vujus rei gratia huc potissimum accesserimus,
 neminem sane latet. Mihi vero etiam scio,
 præter illud potissimum munus, incumbere
 ex consuetudine Academiae hujus & alterum,
 minoris quidem momenti & quasi secundarium, æquè
 gravis tamen operæ nec minori diligentia peragendum.
 Scilicet, antea quam hunc Candidatum nostrum publi-
 cis honoribus inaugurem, sermo aliquis mihi ex more
 habendus est quasi in antecessum. Vtrumq; agam: & brevi-

bus quidem quod hodie sacra ex sacris nobis nascantur, quorum *πελευται* quælibet haud exiguum temporis spacium exigunt. Nec tamen vos morari, Auditores, longis aut sermonibus aut ceremoniis fas est, multo minus fatigandi estis: utpote quum adventu vestro atque illa vestra frequentia Candidatum nostrum ornare velitis. Sanè gratias vobis deberi maximas ipsimet fatemur: qui nisi fateremur profecto essemus impii. Itaque ego quidem nemini molestiam creabo prolixo quodam præloquio. Dicam vero de argumento auditu nec injucundo, nisi fallor, nec inutili, de ortu inquam Academiarum sive Regiarum scholarum unius Europæ nostræ. Cui vero non jucundum fuerit id audire? imo cui non fuerit utile? Nobis certe qui aut Senatores aut cives Academici sumus, non potest non maximam parere voluptatem, si cognoscas, reipubl. illius exordia, in qua omnes vivimus, atque unde tot indies nobis profluunt commoda. Etsi vero jam ante annum eodem de argumento mihi haud pauca dicta sint: persequutus tamen tunc maxime sum instituta scholarum veterum, Græcarum, Latinarum, Ægyptiacarum, Persicarum, atque Sarracenicarum, saltem quo clarius patesceret quantum illa à nostris fuerint remota. Nostra equidem non nisi levi brachio perstrinxi, in commodius tempus eorum narratione rejecta. Nec tamen vel hodie propositum habeo omnia illa tangere, quæ ad Academiarum nostrarum faciunt instituta. Isthæc narrantem dies me deficeret, Auditores. Nunc vero ne morandi quidem estis. Itaque illa duntaxat persequar quæ faciunt ad originem Europæarum scholarum: quæ, nisi admodum fallor, valde latet in obscuro. Dicam ergo quo tandem tempore, quorumque au-
spiciis

spiciis scholæ Europæ hæc quasi civitatis formam assumpserint. Nec illas metas egredietur oratio mea. Quæ differentem uti me benigne audiatis, etiam atque etiam rogo.

Quintum à Servatoris nostri natalibus seculum agebatur, quum justo Dei judicio in cultissimas Romani Imperii occidentalis terras effluentibus sese Germanicis potissimum gentibus, non multo temporis spatio omnis Africa, potioresque Europæ provinciæ, Hispania, Gallia, Britannia, Pannonia, Italia spissa imperitiæ caligine quasi obducerentur. Ex eo nulla amplius professorum salaria, nullæ scholæ publicæ, per omnem illum terrarum tractum. Scribit M. Aurelius Cassiodorus, se auctore Agapetum Pontificem Romanum Theologicam scholam Romæ ad instar Nisibænæ instituere conatum quidem; irritum tamen illud consilium fuisse præ temporis illius calamitatibus. Exstat etiam apud eundem Cassiodorum *l. 9. epistola vicesima prima* Athalarici Ostrogothorum in Italia Regis, qua ille jubet salaria solvi ex more antiquo Professoribus in urbe Roma *sine deductione* (ita loquitur) *semissibus etiam singulis*. Quin legimus, eodem tempore & Anicium Manlium Severinum Boëtium, virum & dignitate & opulentia & virtute & eruditione longe maximum, Aristotelicam philosophiam Romæ docuisse: quanquam salario docuisse non dixerim. Incidit autem hæc ætas in tempora Theodorici Ostrogothorum Regis, vel seculi quinti ac sexti confinia. Porro non multò post constituit, aut renovavit potius, Justinianus etiam Imperator nonnulla, de Grammatices Rhetoricæ & Juris Romani professoribus in urbe Roma: uti in ejus legum Codice hodieque legere est. Verum enimvero ultra bonos conatus non

Cassiod.
præfat. in
libros di-
vinar. leg.
tion.

Vide tit.
de stud.

liberalib.
Vrb. Ro
mg.

fortassis omne hoc negotium in progressum est. Quei enim felicius potuit in eo omnium rerum interitu, destructo scilicet Gothorum sic satis justo imperio per immania bella, & Italiam denuo mox invadentibus Langobardis per Narsetem invitatis? Nec tamen ego negaverim primæ ac rudioris literaturæ scholas Romæ semper superfuisse. Forte nec doctores defuere alii. Certum quippe est, eo loci aliqua semper eruditionis priscae saltim vestigia remansisse. Sed dubio procul per fuerunt rudia omnia.

Eadem tempestate floruit S. Benedictus, omnium occidentalis Ecclesiæ monachorum hodie pater. Hic etsi ordinis sui homines non jussit publicas habere scholas, instituit tamen, uti saltim illi, quibus ex novæ Regulæ præscripto vivere animus, in monasteriis docerentur. Jam ante per Orientem, ubi primum nata sunt *τα δονητικά* instituta, in cœnobiis nonnullis videntur sacræ scholæ habitæ, ut quidem ex Joannis Chrysostomi tertio contra vituperatores monasticæ libro manifestum est. Etiam Occidentis quibusdam cœnobiis suæ jam videntur scholæ fuisse. De eo sane quod in Lerinæ, insulæ Tyrreni maris Galliæ Narbonensi adjectæ, eremo exstruxerat Honoratus Massiliensis, vetant nos dubitare, non tantum clara illa ævi sui & Ecclesiæ Galliæ lumina, præter Honoratum ipsius Maximus, Faustus, Hilarius, Cæsarius, Vincentius, Eucherius, Salvianus, Salonius, eremi illius alumni, sed & ipsa Eucherii Lugdunensis verba, quibus ad Salonium filium in *posteriolem librum Instructionum* suarum est præfatus. *Dignum est, inquit, quæcumq; cura mea ingenium tuum reparari, qui vix dum decem annos natus eremum ingressus, inter illas sanctorum manus non solum imbutus verum etiam nutritus sis ab Honorato, patre inquam illo primo insularum*
postea

Eucher.
præfat. l. 2.
Instru.

postea Ecclesiarum magistro, quem se illic beatissimi Hilarii
 sum insulari tronis, sed jam nunc summi Pontificis, (Arelatensis
 videlicet) doctrina formare per omnes spiritualium rerum disci-
 plinas: ad hoc etiam se postea consummantius summis viris Sal-
 vatorum atque Vincentio, eloquentia partier & sapientia præemi-
 nentibus. Cæterum præ aliis huic rei operam navasse
 jure dixeris, quæ ad Benedicti regulam instituta sunt cœ-
 nobia. Hinc sanè ipsimet Benedicto erudiendum filium
 Placidum tradidit Tertullius patricius, ut refert *Historia*
Cassinensis. Et de Mauro Benedicti discipulo in Gallias
 misso refert Ivo, in Aurelianensi monasterio multos no-
 bilium Francorum liberos ab eo pietatis fuisse studiis im-
 butos. Sunt autem ex Benedicti præscripto tantum non
 omnia totius Occidentis monasteria cum vetera reforma-
 ta tum nova constituta.

Ivo in
 chron. in
 vita Iusti-
 niani.

Quo factum, uti ab illo usque tempore Benedictini
 Ordinis monasteria non pietatis solum, verum & doctrinæ
 scholæ fuerint, vix tamen extra sua claustra sese porrigen-
 tes. Neque enim verum est quod nonnulli tradunt, ex
 primo instituto suo *dormire* isthæc scholas fuisse publicas
 promiscue omnium, etiam ordini isti non addictorum.
 Quippe quam sententiam & Regula ipsa S. Benedicti &
 historia temporum falsi coarguant. Stetit vero omnis ist-
 hæc doctrina intra levem Latinæ linguæ peritiam, & Chri-
 stianæ Theologiæ usum; quibus nonnulli mathematicum
 quid, computi Ecclesiastici rectiùs cognoscendi gratia,
 (postquam illam curam Dionysius Exiguus Romæ accen-
 derat) parumque artis medicæ addiderunt. Id ipsum ab-
 unde liquet, cum ex monumentis illius ævi omnibus, tum
 ex Cassiodori opere *divinarum humanarumque lectio-
 num*, quo vir optimus monachos ad literarum studia

manu-

manuducere instituit. Observatu autem omnino dignum est, sexto septimo atque octavo seculis, neminem fere per Italiam, Galliam, Britanniam, Hispaniam (uno verbo) in Occidentalis Ecclesiæ toto orbe, nomen aliquod scripto libro obtinuisse, qui non in monasterio educatus sit atque institutus. Igitur ubi meliora atque plura tum temporis monasteria, ibi & plures & meliores viri docti floruerunt. Qua felicitate cum primis tum Britannia fuit, ut quæ ipsam quoque Italiam, aut luxu aut bellis impeditam, longo post se intervallo reliquerit. Non enim Britannicis monachis quidquam tam ingenti temporis tractu aut melius aut doctius totus Occidens habuit. Qui inter illos eminet Beda, idem omnium illius tempestatis per Occidentem universum fuit doctissimus. Nos ipsi Germani prima Christianæ doctrinæ exordia illis cœnobitis debemus. Imo debemus illis initia omnis culturæ melioris, atque eruditionis: sicut Angli ipsi ac Scoti à monachis Romanis eam aliqua ex parte antehac acceperant.

Præter has autem Monachorum scholas per ducentos amplius annos, toto in Occidentali orbe, nulla Philolophiæ, nulla Romani Juris, nulla humaniorum literarum, nulla Christianæ doctrinæ, nulla Medicæ artis denique cathedra uspiam fuit. Nam quod narrant nonnulli, Cantabrigiæ in Anglia à Sigeberto Rege, anno Christi sexcentesimo tricesimo, publicam Academiam esse institutam, id vero dubia annalium fide nititur; Cantabrigiensium quoque æmuli Oxonienses pernegant fortiter. Et ut quædam fuerit instituta, procul dubio rudis illa fuit, nec in longum tempus. Cæterum nono seculo majori verisimilitudine laus illa competit. Sicut enim plane illo tempore & inter Sarracenos sapientia fuit accensa, & protracta

Polyd. l. 7.
hist. Angl.

Rectius
Camdenus
in Britan-
nia, ubi de
Cantabri-
gia,

protracta est iterum in lucem Constantinopoli eruditio per Bardam Casarem ac Photium patriarcham, quod aliàs narravimus: ita etiam Occidentalis hic orbis, nunquam satis memorando Dei beneficio, barbariem suam cœpit non leviter tum discutere.

Primum enim MONASTICÆ scholæ longè quam antehac plures institutæ; non modo per Italiam, Galliam, Britanniam, Hispaniam, ubi ante non nisi paucæ erant, verum etiam per Germaniam nostram, ubi antehac vix ulla. Ex istis autem phrontisteriis magna statim copia monachorum profluxit, qui ut non minus pietate quam doctrina eluxerunt, ita amplissimis Episcopalis muneribus summa cum laude, imò cum Ecclesiæ fructu maximo sunt præfeci. Quantos sane viros vel sola tum Germania statim protulit! Rabanum Maurum, Strabum Fuldensem, Haymonem, Walafridum Strabonem, Paschasium Ratbertum, Amalaticum Trevirensis, Halitgerium, omnes scriptis editis clarissimos. Taceo enim nunc alios: quamvis una ad Visurgim Corbeja nostra Bremæ dederit ordine integros quinque priores Episcopos eosque omnium optimos, nec minus alibi pari virtute aliquam multos.

Ad hoc verò passim locorum cum EPISCOPALIBUS COLLEGIIS novum scholarum genus cœpit. Ejus instituti exordia quædam, ut S. Basilius in Oriente, ita in Africa princeps fecerat jamdudum antè S. Augustinus. *Factus enim presbyter (verba sunt Possidii in vita S. Augustini) monasterium intra Ecclesiam mox instituit, & cum Dei servis vivere cœpit, secundum modum & regulam sub sanctis Apostolis constitutam: maxime ut nemo quidquam proprium in illa societate haberet, sed eis essent omnia communia & distribuereur unicuique prout cuique opus erat. Quod jam ipse prior fecerat, dum de transmarinis ad sua remeasset.* Possid. cap. 5. I bible

bile isthuc S. Augustini facinus imitantibus paulatim sponte sua Episcoporum nonnullis, magis magisque increbuit cœnobitarum istud genus Episcopalibus sedibus adjunctorum, quos etiam tunc ab observato singulari vivendi canone Canonicos aut Regulares usurparunt. Scholas tamen an & hi, sive in publicum, h. e. quosvis admittentes, sive fratribus suis, jam tum temporis habuerint, mihi quidem non liquet. Imo potius vero absimile videtur, quum nihil isthac de re scitum invenias in Regula ab ipsomet sanctissimo illo patre suis illis Canonicis præscripta. Nec enim fortassis causæ quidquam est, quæ illam Regulam quam Patri isti tribuerunt tot secula, ac commentariis Hugo de S. Victore & Humbertus illustrarunt, cum nonnullis in alium auctorem referamus. Invenio autem in illa Regula nihil quod huc faciat: nisi forte eo trahere quis velit: *codices certa hora singulis diebus petantur; extra horam qui petierit non accipiat.* Quæ tamen verba nequaquam de schola loquuntur habenda, sed de lectione.

Cæterum nono quod diximus seculo & hæc Canonicorum aut Monachorum (perinde enim propemodum tunc quidem fuit) collegia frequentius sunt instituta, & simul passim locorum iis adjunctum scholarum habendarum negotium, auspicio cum primis atque auctoritate Caroli Magni ac Ludovici Pii, primorum Francicæ stirpis Cæsarium. Nec enim ullam hi Episcopalem constituerunt cathedram, nisi adjuncto simul Canonicorum collegio cui ex præscripto S. Augustini fuerit vivendum. Ex eo igitur non in monasteriis duntaxat, sed ubicunque etiam locorum Episcopalis cathedra erat, scholæ exerceri cœperunt; & quidem, ut tempora tum ferebant, exigebatque necessitas in illa rudium hominum frequentia, cum literaturæ La-

rinae

tinæ potissimum tum interdum aliqua ex parte etiam Theologia Christianæ, vix tamen aliis quam clericæ vitæ additis auscultantibus. Quos sc. sacrorum Latina lingua celebrandorum necessitas ad aliquam saltem ejus literaturæ peritiam acquirendam adigebat. Et verò omnibus illis in collegiis quis est constitutus qui scholas haberet, non minus atque in aliis monasteriis. Meminit ejus rei Ansegisus hisce verbis: *Carolus siquidem constituit in singulis monasteriis & Episcopis scholas esse, ubi ingenuorum & servorum filii Grammaticam Musicam & Arithmeticam doceantur.* In Cabilonensi quoque Concilio cap. 43. ipsa illa constitutio hisce verbis laudatur. *Oportet enim, sicut Dominus Imperator Carolus, vir singularis mansuetudinis fortitudinis & prudentia justitia & temperantia, precepit, scholas constitui, in quibus literaria solertia, disciplina & sacra scriptura documenta discantur, & tales ibi erudiantur, quibus merito dicatur à Domino: Vos estis sal terra &c.* Memorabile etiam est quod in Privilegio Osnabrugensi Episcopatu anno 804. concessio, legitur: *Insuper (verba Caroli sunt) eidem Episcopo ejusq. successoribus concedimus licentiam libertatem & ab omni regali imperio absolutionem. Nisi forte contingat, ut Imperator Romanorum & Rex Græcorum conjugalia fœdera inter filios eorum contrahere disponant: tunc Ecclesiæ illius Episcopus cum sumptu à Rege vel ab Imperatore adhibito, laborem simul & honorem illius legationis assumet. Et ea de causa statuimus, quod in eodem loco Græcas & Latinas scholas in perpetuum manere ordinavimus, nec unquam clericos utriusque lingue gnaros deesse confidimus.* Ab illo instituto est, quod hodieque plerisque Canonicorum claustris scholæ habendæ locus adjunctus sit: quodque uni Canonicorum etiam num Scholastici appellatio maneat. Porro quod præclare Carolus Magnus instituerat, non minori diligentia cu-

Crantz. in
Metropoli
lib. 1.

tia curavit filius Ludovicus, cui virtus Pii cognomentum
 conciliavit. Exstant hodieque in laudem illius Principis
 cum alia tum inprimis canones Aquisgranensis magni
 conventus, quibus multa ad Ecclesiasticum statum perti-
 nentia quam sanctissime sancita, tum Canonorum col-
 legia ordinata sunt. Lothario quoque imperante anno 855
 Concilii Valentini in Gallis celebrati caput octavum
 decimum itidem scholas in singulis Episcopis fieri iussit.
 Quod quarto post anno iterum repetitum Lothario Lotha-
 rii Imperatoris filio regnante, in concilio Tullensi. Canon
 eius hic est: *Ut schola sanctarum scripturarum & humana quoque
 literaturae, unde annis precedentibus per religiosorum Imperato-
 rum studium, magna illuminatio Ecclesiae & eruditionis utilitas
 processit, deprecandi sunt pii Principes nostri, & omnes fratres
 & Coepiscopi nostri instantissime commonendi, ut ubicunque
 omnipotens Deus idoneos ad docendum i. e. fideliter & veraciter
 intelligentes donare dignatur, constituantur ubique schola publi-
 ca, ut utriusque eruditionis, & divinae videlicet & humanae, in
 Ecclesia Dei fructus valeat accrescere. Quia (quod nimis do-
 lendum est & perniciosum maxime) divina scripturae verax &
 fidelis intelligentia jam ita dilabitur, ut vix jam extrema ejus
 vestigia reperiantur. Et idcirco ingenti cura & summo studio
 remedium procurandum est. Haecenus canon. Apparet au-
 tem ex isthoc canone, optimè quidem sancitum tunc
 temporis hoc scholarum genus, cum Carolo tamen &
 Ludovico Pio fere iterum concidisse.*

Quanquam vero à principè Carolo profluxisse id in-
 stituti quis crediderit, & multi hodie credant, non frau-
 danda tamen forte gloriâ hujus inventi Anglia videtur.
 Scribit enim ad annum 761 Cardinalis Baronius: *Hoc anno
 in Anglia Egbertus Episcopus Eboracensis Regis germanus, sci-
 entia*

entia & sanctitate clarus diem clausuræ extremum. Fuit iste magister Albini qui & Alcuinus Flaccus dictus invenitur, qui ipsum pluribus laudat in literis ad Carolum Magnum scriptis, utpote quod inter alia insignia opera, publicum sacrarum literarum gymnasium Eboraci instituit, eamq; Ecclesiam nobili bibliotheca ditavit. Constat etiam ex vita Ludgeri, ipsum Albinum Eboraci sacras literas esse professum. Itaque vero est simile, ex Albini consilio, atque ad exemplum Egberti illius, laudabile hoc Caroli Magni institutum profectum esse: utpote quum notum sit ad reparandam rem literariam Albini præcipuè consiliis Carolum esse usum. Cæterum de Albino etiam post differendum fuerit.

Præter hæc autem duo scholarum genera etiam **TER-**
TIVUM atque adeo illud quod originem nostris Academiis dedit, cœpisse eodem illo seculo nono, videtur: nec uno quidem loco. Ut enim de Anglia dicam prius, unde nobis ipsa illa doctrinæ rudimenta redierunt, ab Alphredo Rege scholam publicam Oxoniæ esse constitutam anno Christiano septuagesimo tertio vel potius nonagesimo quinto, ex Oxoniensium monumentis haud pauci hodie narrant. Ejus tamen non meminerunt vel Wilhelmus Westmonasteriensis vel Abbas Ingulphus, qui res Anglicanas illius temporis satis diligenter tradiderunt: doctrinam duntaxat propè emortuam cum literariam tum Ecclesiasticam ab illo Rege esse resuscitatam, illis auctoribus est traditum. In id enim libros complures ex Bibliotheca Romana regiis sumptibus descriptos, ac viros eruditos ex Gallis & aliunde evocatos. Inter quos Joannes Erigena Scotus fuit, ille qui Dionysii dicti Areopagitæ opus de divinis nominibus ex Græco in Latinum vertit, suspectæ alias & dubiæ in religionis negotio fidei. Sed bonas artes disciplinamq; restitutam nonnihil à Rege hor-

Arnold.
l. 5. Ligni
vitæ c. 37.
Cambden.
descript.
Britann.
urbe Oxon

ratu S. Neoti monachi, apud quem Rex profugus ante aliquam diu delituerat, certum videtur. Erat is Neotus natione Anglus, vitæ instituto Benedictinus Monachus, nisi malis anachoretam fuisse, ac porro (ut quidem Arnoldus Wion ejusdem ordinis monachus Duacensis, opere cui titulum fecit *Ligni vitæ*, tradit) Diaconus in Hermstoke postque obitum catalogo sanctorum adscriptus. Auctor verò est Guilielmus Cambdenus, seu potius ille ante laudatus Arnoldus, tria tum ab Alphredo rege Oxoniæ auditoria constructa esse, unum Grammaticis, alterum Philosophis, Theologis tertium. Quæ si vera sunt (quod dubito de Theologica saltim cathedra) ex parte conjectura facile colligi potest, quæ docendi ratio isthac in schola tum obtinuerit. Sed quæcunque illa fuerit, omnes narrant parum illam felicitatem diuturnam fuisse: excipientibus illam paucis post annis Danorum incursionibus, & Haraldî præcipue Regis barbara immanitate, quibus omnis Anglia, cum primis vero ipsa Oxonia, tantum non in cineres abiit ac sanguinem. Illa autem calamitas in Normannorum usque dynastiam, adeoque finem prope seculi undecimi, sese extendit. Quo tempore superfuisse Oxoniæ, licet exhausta in urbe, literarum & philosophiæ disciplinam, recte quidem colligit Wion & qui hunc descripsit suppresso nomine Cambdenus, ex hisce Ingulphi verbis: *Ego Ingulphus constitutus primum VVestmonasterio postmodum Oxoniensi studio traditus, cum in Aristotele arripiendo supra multos coætaneos profecissem &c.* Non minus tamen recte observat Cambdenus, restoruisse ibi literas, præsertim Roberti Polenii cura & favore Henrici secundi ac Richardi Regum, hoc est sub finem circiter seculi Christiani duodecimi. Et vero, eodem teste, *Polenij conatus adeo feliciter*

cessit

cessit, ut regnante Joanne (is autem præfuit regno ab anno 1199 usque ad 1216) tria millia studiosorum in hac urbe fuerint. Henrico III autem rege, qui Joanni patri succedens obiit demum 1272, Tanta jam erat eruditorum copia, ut innumeris divinis humanisque artibus instructissimi cum in Ecclesiam tum in rempublicam fuerint propagati, Matthæusque Parisiensis universitatem Oxoniensem secundam à Lutetiâ Ecclesiæ scholam, Ecclesiæ imò fundamentum, diserte appellavit. Non patitur hic locus addere ex Cambdeno, quæ subjungit de collegiis illic loci secuto tempore exstructis summo literariæ reip. bono. Non possum tamen non adducere quod narrationi illi addit elogium: *His collegiis quæ numero sunt sedecim, & aulis præterea octo, elegante structura, optimis redditibus, & instructis bibliothecis ita floret Oxonia, ut reliquas orbis Christiani Academias superet omnes.* Verùm præstat fortassis de ipso Alphredo rege ejusque nunquam satis laudando instituto recitare, quæ habet politissimus Anglicarum rerum scriptor gente Italus Polydorus Virgilius. *Dedit Aluredus,* Polyd. l. 3. hist. Angl. post finem, *inquit ille, jam viginti natus annos operam literis, atque ita doctus evasit brevi, ut divi Gregorii dialogos, opus Boëtii de Consolatione Philosophiæ, & Psalmos David, ex Latino in partium sermonem verterit, quo à cunctis facile intelligerentur. Licet dialogos & Boëtii opus quidam tradant ejus rogatu Veresfredum antistitem Vigorniensem translulisse; quibus minùs consentio, cum ipse sic eruditus esset, ut par sit credere ejus fuisse opera. At Psalmos, morte intercedente, non omnes omnino interpretatus est. Studebat Rex optime animatus per id tempus, quo literæ apud Occidentales longe rarissimæ erant, suos quovis modo bene vivendi rationem docere, mortaliumque animos ad bonas artes discendas generatim inflammare: quare summe fovebat ingenis, fovebat hominum dignitatem, amplectebatur nobilitatem, &*

omnes

omnes denique diligebat in quibus virtus inesse. Memoria quoque proditum est, Aluredum haud facile pari consueffe, quempiam in sacerdotum collegium venire, nisi vir probus atq; bene literis institutus esset: utpote qui probe scires sacerdotes secundum vetus verbum spectaculum factos esse mundo, ac propterea alios mortales vivendi modum facile ab illis mutuari. Es quoniam perpauci admodum tales apud se esse cernebat, idcirco undecunq; viros vite sanctitate & doctrina claros arcessebat, qui regale sacerdotium, uti apostolorum princeps appellat, obirent. Atqui Neorum imprimis monasticae professionis virum sanctissimum, ob eximiam eruditionem, miro amore complexus est; quo hortante, Oxoni gymnasium instituit, proposita mercede omnibus, qui publice bonas artes profiterentur. Quomulti doctrina clari confluxerunt docendi gratia. Hæc Polydorus. Non multo post addit idem nonnulla de ipsa Oxoniensi schola ejusque institutis, quæ itidem non possum hic omittere. Hæc statim à principio, inquit, tum divinarum humanarumq; literarum studiis, tum mira hominum in doctrinas incumbentium frequentia multò celeberrima esse cæpit: deincepsq; usq; eò floruit, ut jam facile cum quovis alio totius orbis gymnasio de nominis gloria certare posset. In qua scholastici ipsi, ut cujusdam religionis observatione à primo imbuti, ne utiquam minus animos bonis moribus quam literis excolunt. Habent enim cœnobìa magnifico apparatu constructa, multorumq; cum episcoporum, tum regum, hominumq; nobilium, ac fœminarum probatissimarum muneribus opulentissima, quæ collegia vocitant, quod eorum collegia eo loci collocata sint: quorum magistri sunt viri doctrina imprimis probati, & honesti. Igitur ibi cum abunde suppeditentur facultates, communiter vivunt, ac quotidie bene mane aut rem divinam faciunt, aut sacris intersunt, antequam ad rem literariam aggrediantur: atq; ita Deum cum primis venerantes

rerantes, sese castissimo simul vivendi genere & doctrinarum omnium studiis exercent, unde jugiter singulari pietate & eruditione viri, velut ex quodam totius orbis amplissimo disciplinarum theatro, existunt, qui tam pie quam utiliter, nunc docendo, nunc scribendo, mirum in modum rem Christianam juvant, celebrant, tuentur. Quemadmodum ex nonnullis, paucis quidem, nihil floret: qui omne vite curriculum ibidem sese molliter curando transigunt, qui malis exemplis juventuti plurimum interdum nocent. Quæ sane morum labes minime fieret, si illi qui etiam nunc nova indies singulos instituunt collegia, tandem aliquando certos darent scholasticis annos, ut aut docti suo tempore domum redirent, aut veluti asini ad lyram, ut dicitur, loco aliis relinquerent, qui valde multum possent in literis proficere. Hæc iterum elegantissimus Polydorus. Quæ pro dignitate expendere tamen non licet, cum ab instituto nimis alienū, & nunc propositum sit duntaxat in originem Academiae Oxoniensis, qualis illa facta est seculo nono, inquirere.

Eadem sanè de causa non est etiam, ut CANTABRIGIENSIS scholæ hic faciamus mentionem. Etsi enim apud Arnoldum Wion scribat Robertus de Remington: *Regnante Eduardo primo de Studio Grantbrig (illa est Cantabrigia) facta est Universitas sicut est Oxonia, per Curiam Romanam: adeoque possit cui videri non alienum esse ab hoc tempore: cum rerum in Anglia potitus sit Eduardus I in confiniis noni atque decimi seculi. Revera tamen loquitur autor ille de Eduardo Normannicæ stirpis id nominis primo, qui regnum adiit demum anno 1272, quo rege primum quod vocant Collegium ibi ex-* Arnold.
l. cit.

struxit Episcopus Eliensis. Cambden;
in Britan-
nia.

Nos, Britannia relicta in GALLIAS transfretabimus.

Ibi vero, & quidem Lutetiæ PARISIORVM, isthac ætate

K

jacta

jacta tum initia fuisse scholæ illius toto jam orbe celeberrimæ, magis certa est fide cognitum. Etsi enim unum alterumque esse sciam id qui neget, adeo multis tamen seculis atque adeo diversis gentibus id traditum est, ut illi consensui repugnare sit pene frontem ferire. Scilicet quamvis, ut de re vetusta, non idem omnes narrent, Caroli tamen Magni auspiciis scholam publicam Lutetiæ apertam esse, in id verò doctissimi quique consentiunt. Non abs re fuerit fortassis, quid eo de negotio referant unus atque alter, hic recitare. Georgius igitur Buchananus exquisiti vir iudicii, cum libro quinto Scotticarum rerum, ab Achajo primum Rege inter Francos & Scotos initam esse amicitiam, dixisset, secundam ejus amicitiaë causam hanc adducit: *Deinde etiam à Carolo Magno, qui Galliam non minus literis quam armis illustrare cupiebat, accersiti è Scotia qui philosophiam Lutetiæ Græcè & Latine docerent. Apud Scotos enim adhuc erant monachi, veteri disciplina nondum extincta, literis & pietate insignes. Quo è numero erat Joannes cognomento Scotus, sive Albinus, quod idem valet (Scoti enim se Albinos suâ lingua vocant) Caroli præceptor, qui plurima ingenii sui monumenta reliquit: è quibus nos (verba recito Buchanani) Rhetorica præcepta vidimus, cum inscriptione Joannis Albini. Clementis quoque Scoti, qui eodem tempore Lutetiæ literarum insignis professor erat, quadam scripta adhuc supersunt. Hæc Buchananus. Nonnulli Scoti tunc missos ab Achajo scribunt præter alios Mailrosium & Clementem; fuit autem fortassis Joannis cognomentum Mailrosius. Quæ ut vera sint, Albinum tamen sive Alcuinum, Caroli magistrum, aut Scotum fuisse, aut ex Scotia ab Achajo missum, quod scribit Buchananus, vix adducor ut credam. Quos enim equidem alios legi An-*

Buch. hist.
 Scot. l. 5. in
 Achajo.

Liddels
 præf. in
 St. Med.

gi, hi Anglum fuisse narrant. Certè S. Ludgerus popularis meus, idemque monasterii illius omnium in Saxonia antiquissimi, quod opido huic adjacens Ludgeri nomine usurpatur, conditor, uberius doctrinæ gratia ad Albinum audiendum Eboracum contendit, ut in ejus vita legitur. Ipse Albinus epistola quam ad Eadbaldum Episcopum Eboracensem conscripsit, Egbertum Archiepiscopum Eboracensem præceptorem suum profitetur. Eginharto locupletissimo utiq; testi diserte appellatur *Saxonici generis Britannus*. Ipsemet Egbertum magistrum agnoscit ut & Angliam patriam suam in epistola ad Carolum Magnum hisce verbis: *Date mihi exquisitioris eruditionis scholasticæ libellos, quales in patria habui per bonam & devotissimam Egberti Archiepiscopi industriam. Et si placeat sapientia vestra, remittam aliquot ex pueris vestris qui excipiant inde quæque necessaria, & revehant in Franciam flores Britannia: ut non sit tantummodo in Eboraco hortus conclusus, sed etiam in Turonica emissiones Paradisi.* Ex quibus verbis simul manifestum est, falli illos qui Alcuinum Bedæ discipulum profitentur: cum tamen etiam aliàs Alcuino non audiat Beda quam sacerdotis & doctoris eximii titulo. Egberti vero Auctor anonymus, is qui Anglicanam Bedæ historiam persecutus est, ita meminit: *Hic omnium liberalium artium ut ita dicam armarium, imo secretarium fuit, & nobilissimam Eboraci bibliothecam instruit.* Idem auctor, quisquis sit, homo certe non vulgaris doctrinæ & fidei, ab Offa Merciorum Anglorum Rege pacis causa ad Carolum narrat Albinum esse missum, atque inter alia hæc scribit: *Hic est Albinus, qui ut dixi pro pace ad Carolum directus, & ibi seu terra amantate, seu regis humanitate captus, resedit, magniq; apud eum habitus Imperialem animum (quantum ab aulicis curis vacabat) Dialecticæ Rhetoricæ ut etiam*

Eginh. in
vitâ Caro-
li Magni,

Appendix
ad Bedam

Astronomia composuit. Erat enim omnium Anglorum, quos quidem legeris, post beatum Adelmum & Bedam doctissimus. Arnoldus Wion l. V. ligni vitæ scribit, Albinum vel Alcuinum cognomento Flaccum natione Anglum fuisse, patriam Eboracensem, Monachum primum S. Petri Londinensem. Sed nec alius quis temere præter Buchananum notavit Albini prænomen fuisse Joannem. Attamen Joannem aliquem Scotum cum socio Clemente prima jecisse fundamenta Parisiensis scholæ, etiam alii testantur. Nec minus tamen etiam id certum arbitror: quicquid scholæ fuit à Carolo Lutetiæ conditum, illud deberi consilio potissimum Albini sive Alcuini, utpote cujus hortatu & eas quas supra laudavi scholas constituerit. Vita autem ille

Baron. ad ann. 804. functus est anno 804: quod ex Odoranno notavit eminentissimus Annalium Ecclesiasticorum conditor Baronius. Quo iterum refellitur Buchanani narratio, si Achajus Rex, à quo ille missum scribit Albinum, anno demum octingentesimo septimo cœperit imperare, quod nonnulli docent: non item tamen, si Buchanani sequamur rationes.

*Vincen-
t. in Speculo
histor.*

Verum hæc scrupulosius hâc differere tædiosum fuerit atque inutile. Scribit autem Vincentius Bellvacensis: Alcuinus de Roma Studium Parisios pertulit & transtulit, quod fuit illuc translatum à Romanis de Gracia, Hujus auctoritate idem & alii narrant. Ut autem profitear sententiam, ejus viri auctoritas in historia doctorum consensu perlevis est; utpote quam sine judicio tractasse res doceat.

*Script. vi.
in Caroli-
no p. 252.
edit. Fran-
cosugi.*

Nec tamen negaverim, aliquem Roma in magisterium potuisse accersiri. Imo discrete id narrat Auctor anonymus vitæ Carolinæ vetustissimus, quem P. Pithæo debemus. Dominus rex Carolus iterum à Roma artis Grammaticæ

& com-

& computatoria magistros secum adduxit in Franciam, & ubiq;
 studia literarum expandere iussit. Antè ipsum enim domnum
 regem Carolum in Gallia nullum Studium fuerat liberalium ar-
 tium. Itaque. Tantum non extrema tamen barbarie
 Romam tum laborasse, luculente docent epistolæ ejus
 ævi Pontificum quas edidit Gretzerus. Ne quidem in
 Italia tum quempiam mediocriter literatum in supersti-
 tibus monumentis reperire est, præter Paulum & Pauli-
 num Aquilegienses; quorum hunc artis Grammaticæ fuisse
 magistrum discere est ex tabulis Caroli Magni quas reci-
 tat Baronius ad annum 802, donati fundi Laberiani.

Arnoldus Wion porrò narrat, Alcuinum Lutetiæ
 Parisiorum bonas literas professum, nec multo post à
 Carolo circa annum 792 gymnasium ibi conditum
 esse: Alcuino autem jam defuncto duos monachos ex
 Scotia mari trajecto sponte sua advenisse, Clementem al-
 terum, alterum Joannem Scotum: qui cum sapientiam
 se venalem habere, si mercedis loco victus atque amictus
 præberetur, publice clamarent, re ad Carolum delata, qui
 impense favebat literarum doctoribus, Clementem qui-
 dem Lutetiæ detentum, Joannem vero Scotum missum
 Ticinum in Italiam, docendarum literarum gratiâ. Idem
 nescio quis alius Annalium Arelatensium antiquus scri-
 ptor, apud Middendorpium, narrat: tantum in eo dissen-
 tit, quod ante adventum Alcuini contigisse id scribat non
 postejus mortem. Explicatius etiam idem addit: Cle-
 menti Carolum nobiles pueros instituendos commississe in adibus
 publicis: Joanni vero in monasterio S. Augustini quod Ticini est
 darum locum, quo promiscue omnes discendi gratia confluentes ex-
 cipere: Alcuino vero in eundem usum Lutetiæ concessam Abba-
 tiam S. Martini, Polydorus Virgilius Officæ Merciorum

Adde ep;
 Leonis III.
 Papæ à nos-
 bis editas

Arnold. l.
 5. cap. 95.

Middend.
 l. 6. de Aca-
 demis.

Pol. l. 4.
 pag. 77.

Polyd. l. 5.
sub finem.
p. 129.

regis gesta enarrans sic inter alia loquitur: *Carolus Magnus regem Galliarum missis legatis sibi amicum facere ac suorum simul benevolentiam reconciliare summopere studuit. Traditur unus legatorum fuisse Albinus sive Alchuius: quo suo favore Carolus duo gymnasia condidit, prout in vita Aluredi dicitur. Et vero ibi Polydorus rem hanc omnem prolixius hunc in modum est persequutus: Carolus Magnus Albinum seu Alchuinum ab Offa Merciorum rege, uti alibi est expositum, in Galliam missum concilianda amicitia causa, cum videret in homine plurimas esse literas, quamobrem merito ei honor esse habendus, ex legato hospitem fecit suum, ex hospite praeceptorum. Vetus Atheniensium, credo, imitatus exemplum, qui Gorgiam à Leontinis publice ad se missum, legationis munere defunctum, Athenis dezinuerunt, ejus capti eloquentia. Alchuius itaq; homo Anglus, in Gallia deinde moratus, Lutetia Parisiorum bonas literas profiteri cepit, eoque autore non multò post ipse Carolus in ea urbe primus gymnasium collocavit, & in Italia Ticini, quae nunc Pavia nuncupatur, alterum. Fuit is annus salutis nostrae circiter DCCXCII, cum duos ferunt monachos ex Hybernia, sive ex Scotia ut quibusdam placet, in Galliam delatos, se sapientiam venalem habere, magna voce restantes, mercedis loco cibaria & vestiaria duntaxat petiisse: & istorum alterum qui Clemens nominabatur, à Carolo Lutetia revertentem, eique ex omni ordine civitatis traditos juvenes in disciplinam; alterum vero in Italiam transisse, ac Ticini docuisse. Nannem id assignat quatuor Bedae discipulis, Rabano, Alchuius, Claudio, & Joanni Scoto. Sed utcumq; res se habeat, satis constat Anglos primos Lutetiae bonas artes publice docuisse, quandoquidem Alchuius & Joannes cognomento Scotus in primis inter Anglos doctissimi fuerunt. Cæterum quid horum verum quid falsum, non est meum dicere: rem vetustate dubiam sa-*

tius

rius est in medio relinquamus. Vnum est monendum, intolerabili errore à nonnullis Joannem Scotum hunc credi eundem cum Joanne Erigena Scoto, utpote cum is Hincmaro Rhemenfi Igomaro Lugdunensi, adeoque & Alphredo regi, aliisque coævus fuerit, jam declinante seculo nono.

Quemadmodum autem non Lutetiæ solùm sed & Vide Hist. Bononiens. sem & Pat. tavina. TICINI, ita & suis in urbibus conditas à Carolo scholas cum Bononienses tum Patavini jactitant, sed non tam annalium fide, quam vana fortassis antiquitatis affectatione. Quo certe ita olim, rudibus adhuc seculis, laboratum est istic, ut Bononienses non dubitaverint fingere literas Theodosii Imperatoris nomine de Academia Bononiæ instituenda: at tam ineptas & barbaras, ut vel puer hodie suboleat fraus *qui (ut ille ait) nondum erit lavatur.* Quo magis mirandum est, Bartolum ac Juris Canonici Glossatorem imo & Middendorpium illis ineptiis passos esse sibi imponi: quorum illos ut avi vitium, ita quid hunc possit excusare, haud apparet.

AT quæcunque fuerit origo Parisiensis scholæ, id certum est, à nostra Academiarum forma, isto quidem tempore & illam & Oxoniensem & omnes sive monasteriorum sive Episcopales scholas, longè abfuisse. Nec enim habuerunt tum illæ quidquam præter magistros liberalium quæ dicuntur artium: etsi conatus forte sit Theologiæ professionem jungere jam Carolus. In rei Memoriam etiamnum Rectorem Parisiensi scholæ semper ex ordine Philosophico præfici, auctor est ipsemet Joannes Filesacus Theologus Sorbonicus libro quo *Origenem Statutorum Facultatis Theologica Parisiensis* descripsit. *Rector novus, inquit ille, quovis anni quadrante eligitur, in festo natalitio, festo annun-*
ciationis

*citatiois Mariae, festo Ioannis & Dionysii. Eligitur autem à
 procuratoribus quatuor nationum ex Philosophis & Artium Magi-
 stris: quia sub primam institutionem Caroli Magni sola hæc Facul-
 tas in usum est recepta. Nulla ergo tum Theologiæ, nulla
 Artis medicæ, multo minus ulla aut Romani aut Pontificii
 Juris fuit professio. Porro & Liberalium ipsa illa Artium
 disciplina arctis literaturæ rudioris limitibus circumscripta
 fuisse videtur. Trivium videlicet potissimum, ut tum loque-
 bantur h. e. Grammatica Rhetorica & Dialectica. Quadri-
 vium tamen h. e. Arithmetica Geometriæ Musica & Astro-
 nomia rudimenta, quadam ex parte accessisse non negave-
 rim: cum Arithmetica magistrum à Carolo Roma esse ad-
 ductum jam supra audierimus: & canendi peritiæ studuisse
 Carolum, cum ex iis quæ Auctor anonymus vitæ Caro-
 linæ curaque Pithœi primum editus narrat de contentio-
 ne Gallicorum Romanorumque cantorum, & Romanis
 modulis in Galliam ejus auctoritate post Pipinum addu-
 ctis: tum hisce Eginharti verbis: *Legendi atq. psallendi disci-
 plinam diligentissime emendavit: erat enim utriusque admodum
 peritus. Fuisse vero eundem Carolum & reliquarum Qua-
 drivii artium amatorem magnum, idem testatur Eginhar-
 tus. Artes, inquit, liberales studiosissime coluit, earumque
 doctores plurimum veneratus magnis afficiebat honoribus. In
 discenda Grammatica Petrum Pisanum diaconum senem au-
 divit: in cæteris disciplinis Albinum cognomento Alcuvinum
 item diaconum, de Britannia Saxonici generis hominem, virum
 anacunque doctissimum præceptorem habuit: apud quem &
 Rhetorica & Dialectica, præcipue tamen Astronomiæ ediscenda
 plurimum & temporis & laboris impertit: discebat & artem
 computandi, & intentione sagaci siderum cursum curiosissime
 rimabatur. Cum eo autem fuerit animo Carolus, per
 sane**

Auct. vitæ
 Carol. pag.
 250. edit.
 Francof.

Eginh. in
 vitæ Caroli

sane est verosimile illud plane studiorum genus etiam scholæ illius curæ esse demandatum. Verum nulla tum in scholis Academici magistratus in discipulos jurisdictio. Nulla titulorum publica collatio. Nulla graduum (uti loquuntur) distinctio. Nulla denique immunitas auditorum. Quibus omnibus nunc potissimum Academiæ censentur.

Et tamen ne illud quidem Majoris ejusmodi scholæ rudimentum fortassis mansit diu integrum. Lupus sanè Ferrariensis post in Galliâ Abbas ep. i. ad Eginhartum scribit: *à Grammatica ad Rhetoricam & deinceps ordine ad cæteras disciplinas liberales (trivii scilicet & quadrivii) transire hoc tempore, fabula est.* Idem probro & vitio tum versum scribit literis operam dare. Audivimus item non multò ante conquereutes Gallicanos Episcopos in synodo Valentina Imperante Lothario, *intelligentia scripturarum vix extrema amplius vestigia reperiri.* Carolum tamen Calvum ætas isthæc ceu magnum eruditionis Mæcenatem coluit. Qua de re memorabilia cum primis sunt quæ ex Erico monacho scribit Cæsar Baronius ad annum 876: *Quid Hiberniam (inquit ille) memorem? contempto pelagi discrimine pene totam cum grege Philosophorum ad litora nostra migrantem, quorum quo quisque peritior est, ultero sibi indicis exilium, ut Salomoni sapientissimo famuletur ad verum.* Nec profecto negari potest, superfuisse etiam tum, in Gallia cum primis & Germania, eximia quædam perpauca licet ævi decora. Sed illos Parisiis doctrinæ aliquid accepisse, non videtur. Certe nusquam est traditum. Ad hoc omnis omnino sapientiæ, per Galliam sane, breve fuit & illud gaudium. Namque seculi quidem noni ultima ut & decimi initia perpetuis bellis, Normannicis præcipue & civilibus, vehementer

ter concussa sunt. Divitiæ præterea clericorum, & ex his nata luxuria, pene omnem ut virtutis ita & eruditionis curam apud clericos pariter plerosque & monachos extinxerunt.

NON equidem dixerim omnes scholas, cum in collegiis canonicorum tum in monasteriis, uno tempore concidisse, sublatamque subito omnem cum pietatem tum doctrinam. Quæ nonnulli haud dubitant profiteri. Ut enim GERMANICA duntaxat & quidem nobis vicinissima tangam, Albertus Stadensis Abbas ad annum nongentesimum sexagesimum primum loquitur in hæc verba: *Hos tempore Brema claruit Eilhardus vir spontanea paupertate clarus, Ecclesia prepositus, & regula Canonice custos, Tunc & SCHOLAS ECCLESIAE rexit Triadhelmus, qui fuerat magni Othrici Magdeburgensis discipulus. De Othrico ipsemet Crantzius cum de Alberto primo Magdeburgensi pontifice fecisset verba: Successorem habuit Othricum virum ea tempestate doctissimum, cuius doctrina fama celebris auditores etiam illius illustravit. Qui enim Othricum meritis audire præceptorem, aliquid sibi supra ceteros accepisse videbatur. Tam celebris fama virum illum ad Archiepiscopatum subvaxis. Fuerat scilicet ante etiam ille lector scholasticus in cœnobio Corbejensi. Idem Crantzius cum narrasset, Odincarum regii sanguinis nobilem Danum in Bremensi scholâ ab Adaldago Episcopo esse educatum, subiungit: Quippe apud insignes ecclesias ab antiquo docti viri fovebantur, qui publicas scholas sustinerent, priusquam publica literarum gymnasia, quæ nunc multa florent per Christianismum, erigerentur. Quæ res apud nostrates pene hesternæ est. Nam nulla est in Saxoniam publica schola quæ centesimum longe superet annum. Sed ea tempestate, quam nunc explicamus, valuit vetus Ecclesiarum consuetudo, ab usque Origene & Clemente, & præ.*

Alb. Stad.
in Chron.

Crantz.
Metropol.
l. 2, c. 37.

Crantz.
Metropol.
l. 3, c. 43.

& primis ecclesie doctoribus traducta. Idem porro Crantzius de Bennone secundo qui per Henrici IV tempora Osnabrugensi Ecclesie prae fuit: *Qui cum scholis praefuisse apud Ecclesiam Hildesemensem (docebant enim illa aetate Scholastici sacras literas, & habebant qui subdocerent in trivialibus) clarum illi nomen ex doctrina & ex vita religione conciliabat Imperatori Henrico.* Scotum quendam scholasticis laboribus Wirzeburgi praefectum, temporibus Henrici V, laudat idem Crantzius in *Saxonia* sua. Tritthemius etiam in *Chronico Hirsaugiensi* Addagenium abbatem Spanheimensem prius scholae publicae apud Moguntinos praefuisse, multosque insignes discipulos produxisse eodem tempore, testatur. Quid est quod etiamnum seculo duodecimo Paderbornae studia literarum sub nobili magistro Hermanno floruisse, prodat Helmoldus scriptor *ручьевъ*: laudetque idem Geroldum Brunsvicensis ludi, (trivialis tamen quantum videtur & quidem ejus qui ad S. Blasii Ecclesiam est,) gubernatorem? Post Helmoldum repetit idem Crantzius, memorans Vicelinum primum Lybecensem Episcopum, adhuc juvenem a sacerdote quodam interrogatum, *legeritne Statium in Achilleide? proposuitque (inquit Crantzius) versus illius Poeta, quem cum expedire non posset Vicelinus erubuit; abiitq. Paderburnam & ibi sub Hermanno, docente apud Ecclesiam, vigilantius literis incubuit.* Pro monasteriis porro loquuntur itidem scripta monachorum, qui a seculo nono vixerunt ad seculum usque tertium decimum. Quae profecto neque pauca neque inepta sunt. Vbi autem monachi illi doctrina imbuti nisi in suis scholis monasticis?

Metrop.
 l. 6, cap. 11

Quin tamen & rarae fuerint ea aetate scholae istae omnes, & a doctrina non multum instructae, nullum dubium habet,

habet. Quis enim dixerit, saltim à Canonicis illis scholas multum curatas, omni vita canonica exuta? Nempe qui ex prisco instituto vivendi ratione nihilo à monachis fere differebant; viventes sc. in uno claustro, habentesque commune dormitorium, refectorium, lectorium & similia; claustri repagulis solutis, regulaque conculcata, tantum abfuere non multò post à Canonica vitæ observantia, uti tandem nec erubuerint Seculares semetipsos appellare Canonicos, quasi tu dixeris Canonicos non canonicos. Eo autem est factum, uti & hodie maneant quidem priscorum officiorum tituli, sine re tamen atque inanes. Auctor est Middendorpius, in plærisque Canonicorum collegiis die dominico sacerdotem è regione scholæ stantem sic hodieque precari: *Benedicere digneris Domine hoc scriptorium famulorum tuorum, & omnes habitantes in eo, ut quicquid divinis scripturis ab iis lectum vel scriptum fuerit, operificent, per Christum Dominum nostrum, Amen.* Urgetur iusta indignatio recitare hic verba nonnulla Alberti Crantzii scriptoris Saxonicarum rerum luculentissimi, simulque prudentia & pietate eximii viri, qui & ipse collegio Canonicorum quod est Hamburgi Decanus præfuit. Iste, ait, *Archiepiscopus*, loquens de Vnwano Bremensi, ætate Henrici II Cæsaris, *primus omnium congregationes apud ecclesias cathedrales aliasq. ad Canonicam perduxit regulam: que antea quidem mixta ex monachis & canonicis, utraque conversatione turbata, degebat non vigeat. Qua occasione Fratres licentius de claustro egressi, mulierum consortia primo periebant absconsè, inde in majorem dissolutionem abierunt. Paulatim ergo defervescente in clero religione, apud ecclesias ex monachis Regulares Canonici, & ex his Seculares, nunc vocantur, canonici prodierunt. Quid autem ex hac deinceps*

Middend.
l. 5. de Aca.
domijs.

Crantz.
Metropol.
l. 4. c. 1.

inceps resolutione sit oriturum, quis novit? Interpretemur oro, vocabulum. Si cano est regula, Canonici sunt regulares. Quid fiet de Canonico Seculari, nisi ut regularis sit irregularis? aut, si id malimus, regularis sine regula? Erat is devotionis fervor sub sanctis patribus, ut inter Fratres ipsi etiam Pontifices visitarent, quod de hujus proximo legimus successore Libentio. Iam ventum est ad Regulares, ut Canonici dicerentur & essent: utinamque ibi perdurassent. Inferior inventus est gradus Canonicus Secularis: h. e. monstrum sine exemplo, Regularis sine regula, Canonicus sine canone. In similia verba erumpit vir optimus etiam alibi.

Metropol.
l. 8. cap. 50.

Sed quo primum tempore claustrum ruperint Canonici, non perinde certo videtur definiri posse, quoniam id ipsum non sit uno ab omnibus momento factum. In Germaniâ initium pessimi facinoris à Trevirensibus cœpisse, Ottone III imperante, auctor est Tritthemius in *Chronico Hirsaugiensi*. Argentinenfes tamen tardius id imitatos, ac non nisi sub Henrico IV circiter, cum per dissensiones inter Imperatorem & Pontifices exortas, jus & fas omne perruptum, & ad cujusque libidinem & arbitrium plæraque translata, scribit vir doctissimus Christophorus Guillimanus opere de *Episcopis Argentinensibus*. Huic autem pene consentit Adamus Bremensis, ut & hujus descriptor Albertus Stadenfis, de *Canonicis Bremensibus*. Scribit autem Adamus quidem in vita Bezelini Albertus verò ad annum 1042 in hæc verba: Anno Archiepiscopi (is erat Bezelinus) penultimo domus S. Petri Breve conflagravit: ejusq; flamma incendii claustrum cum officinis, urbem cum ædificiis omnibus consumpsit. Veterisq; habitaculi nullum remansit vestigium. Ibi sacri thesauri Ecclesia, ibi libri & vestes, ibi omnia ornamenta consumpta sunt. Ex illo tempore Fratribus, qui ante canonicè vixerant, extra

Guilliman.
Hist. Argent.
Episc.
in vita
Conradi
IV.

l. 3

claustrum

claustrum vagantibus, Regula sanctorum patrum per multa prius secula studiosè conservata, primo negligentius haberi cœpit, deinde funditus abjecta consenuit. Annales quoque Hildesheimenses eodem plane anno 1042 & Hildesie claustrum incendio periisse narrant, Azelino Episcopo: eaque occasione & ibi tum vivendi canonica instituta corruisse. Vereor tamen ne quis error in hos annales ex Bremensibus irreperit. De Bernhardo Paderbornensi, qui vixit ætate Friderici II Cæsaris, verba faciens Crantzius: *Sub hoc, inquit, Pontifice in Ecclesia Paderburnensi adhuc observantia Regularis inter Canonicos viguit: & sub eo commutatio facta videtur de Regulari observantia ad statum Canonicorum Secularium. Paulo post: Idem arbitror factum per ceteras ecclesias. Sed Pramonstratenses, præterquam in Magdeburg, suam regulam tenuerunt in Havelberga Brandenburg & plarig, aliis. Mitto nunc aliarum Ecclesiarum Canonicos: utpote quum illa circiter ætate passim terrarum à priscis moribus Canonicos abiisse, penè sit notum.*

Crantz.
Metropol.
l. 7, c. 5.

Decret. p.
r. caus. 12.
q. 1, cap. 3.

Vide l. 5.
Decret.
tit.

Certè operam lusit bonus Gratianus, Decreto suo inferens illam ex seculo IX Eugenii secundi & Leonis IV Papæ constitutionem, factam in Synodis Romanis: *Necessaria res exigis, ut juxta ecclesiam claustra constituantur, in quibus clerici disciplinis Ecclesiasticis vacarent. Itaq; omnibus unum sit refectorium ac dormitorium seu cetera disciplina ad usus clericorum necessaria.* Similiter non possumus quidem non laudare Concilii Lateranensis, ut & Innocentii III Papæ, itidem in Concilio generali latum decretum, non minùs atque aliud ejusdem notæ Honorii III, quæ bono sane consilio Raimundus de Pegna forti l. quinto tit. V. *Decretalium* inseruit, & auctoritate sua roboravit Gregorius nonus Papa seculo tertiodecimo. Attamen ne ita quidem effectum

effectum aliquid est quod merito laudes: rem ipsam non qua par erat severitate urgentibus Papis, & Episcopis Canonicisque in alia plane imò aliena intentis. Fortassis tamen non abs re fuerit illa hic recitasse, saltem ut appareat, quænam utilitas publica & vis honesti illis etiam temporibus expresserit. Concilii itaque Lateranensis canon hic est: *Quoniam ecclesia Dei, sicut pia mater providere tenetur, ne pauperibus, qui parentum opibus juvari non possunt, legendi & proficiendi opportunitas subtrahatur, per unamquamque Cathedralium ecclesiam magistro, qui clericos ejusdem & scholares pauperes gratis doceat, comperens aliquod beneficium prabeatur. Pro licentia verò docendi nullus precium exigat, vel sub obtentu alicujus consuetudinis, ab eis qui docent, aliquid querat; nec docere quenkumque (qui sit idoneus) petita licentia illis interdicit. Qui autem contra hoc venire presumpserit, ab ecclesiastico fiat beneficio alienus. Dignum quippe videtur, ut in ecclesia fructum sui laboris non habeat, qui cupiditate animi, dum vendit docendi licentiam, ecclesiasticum profectum niritur impedire. Unde obiter colligere est, isthoc ævo non tantum scholam Episcopalem nullam impensis communibus esse habitam, sed ne quidem admissum qui doceret nisi soluto pretio. Sed & Innocentius III in Concilio generali ita pronuntiavit. *Quia nonnullis propter inopiam & legendi studium & opportunitas proficiendi subtrahitur, in Lateranensi concilio pia fuit constitutione provisum, ut per unamquamque cathedralem ecclesiam magistro, qui gratis ejusdem institueret ecclesia clericos aliosque scholares pauperes, aliquod comperens beneficium praberetur, quo & docentis relevaretur necessitas, & iter pareret discipulis ad doctrinam. Verum quoniam in multis ecclesiis id minime observatur, nos predictum roborantes statutum adicimus, ut non solum in qualibet Cathedrali ecclesia,*
*sed**

sed etiam in aliis, quarum sufficere poterunt facultates, constituantur magister idoneus, à Prælato cum Capitulo, seu majori ac saniori parte Capituli, eligendus, qui clericos ecclesiarum ipsarum gratis in Grammatica facultate & alios instruat juxta posse. Sane Metropolis ecclesia theologum nihilominus habeat qui sacerdotes & alios in sacra pagina doceat, & in his præsertim informet, quæ ad curam animarum spectare noscuntur. Adsignetur autem cuilibet magistrorum à Capitulo prius præbende proventus, & pro Theologo à Metropolitano tantundem, non quod propter hoc efficiatur Canonicus, sed tamdiu reditus ipsos percipiat, quamdiu perseveret in docendo. Quod si forte de duobus Ecclesia Metropolis graveatur, Theologo juxta modum prædictum ipsa provideat, Grammatico vero in alia ecclesia suæ civitatis, sive diocesis, quæ sufficere valeat, faciat provideri. Hæc Innocentius. Quibus præter alia discimus etiam, non cuidam Canonico docendi munus tum fuisse ut ante impositum, sed alii alicui, & mercede quidem sic satis exigua. Verùm præstat & Honorium audiamus. Super specula & c. volumus, & mandamus, ut statutum in Concilio generali de magistris Theologis per singulas Metropoles statuendis inviolabiliter observetur. Statuentes ut, quia super hoc propter raritatem magistrorum se possent forsitan aliqui excusare, ab Ecclesiarum Prælati & Capitulis ad Theologicæ professionis studium aliqui docibiles destinentur. Qui cum docti fuerint, in Dei ecclesia velut splendor fulgeant firmamenti: ex quibus postmodum copia possit haberi doctorum, qui velut stelle in perpetuas æternitates mansuri ad justitiam valeant plurimos erudire: quibus si proprius proventus Ecclesiastici non sufficiunt, prædicti necessaria subministrent. Docentes vero in Theologica facultate, dum in scholis docuerint, & studentes in ipsa, integre per annos quinque, percipiant de licentiæ Sedis Apostolicæ proventus præbendarum & beneficiorum suorum,

non obstante aliqua contraria consuetudine vel statuto, cum denario fraudari non debeant in vinea Domini operantes.

Hæc illi. Nos nihil addimus, quoniam latius hæc persequi non est propositi nostri. Tum vero jam ante satis ostensum est, cum Episcopaliū tum monasticarum scholarum ejusmodi mores nostris Academicis institutis, quæ nunc illustrare nobis est consilium, valde fuisse dissimiles. Sufficit hic annotasse, omnes istas scholas post annum millesimum sensim ubique terrarum defecisse; in otium & luxuriam prolapsis cum monachis tum canonicis. Et vero ne in cœnobiis quidem scholæ præscæ posthac restitutæ sunt in integrum: quamvis in illam laudem successerint seculo decimotertio Mendicantium novi ordines.

Ad TERTIUM igitur illud & Academicum scholarum genus revertendum nobis est. Ac de Ticinensi quidem, quam & ipsam Carolus creditur condidisse, nihil quod ad illam pertineat ætatem, memoratum invenio. In PARISIENSI scholæ primis temporibus liberales solum artes doceri solitas, ante audivimus. Illis accessit deinde Theologica professio. Quod tamen quo tempore primum, aut quo Rege, factum sit nemo dixerit facile: ipsi Parisienses ignotum id sibi confitentur. Joannes File-
sacus Doctor Sorbonicus, qui non ita pridem diligentissime statuta Parisiensis Theologicæ Facultatis singulari libro est persequutus, originem rei sibi incompertam, non diffitetur. Alibi scribit in hæc verba: *Perexigua fuerunt (fateor) ejuscemodi initia, sed ubi ad Capetiorum gentem Gallicum imperium pervenit, & Academia & Facultas Theologica planè ex ephelis excessit: Philippo Augusto rege etiam remotissimas gentes in sui amorem & admirationem pellexit. Atqui ad Capetanos demum respublica Galli-*

Filef. libr.
deorig. stat.
tutor. Fac.
Theol.

cana seculo decimo devenit: Philippus Augustus autem rerum per Galliam est potitus ab anno 1180 usque ad annum 1223. Sane circa illa seculi duodecimi ac tertiidecimi confinia, Lutetiam Parisiorum ex omnibus pene Europæ regionibus innumeros discendi causa confluisse, certissimum est. Videatur duntaxat *caput septimum Historiæ Occidentalis* Jacobi de Vitriaco, quo ille de diffidiis studiosorum Parisiensium, malisque & horum & magistrorum moribus conqueritur. At vero etiam ante illam Philippi Augusti ætatem, integro seculo duodecimo, Parisiensem scholam studiis fuisse florentissimam, facile ostensu est, ex laude eorum qui tum & Philosophiam &

Filef. lib.
cit.

Theologiam sunt professi. Recte enim Filefacus: *Qualis fuerit Theologica facultas sub Ludovico Philippi Augusti patre, ex iis qui tum erant clarissimis Theologis perspicuum est. Agmen ducit Anselmus Landunensis, quem sibi præceptoris fuisse in Theologia testatur Petrus Abalardus epistola prima. Huic successit Guilielmus Campellensis. Docuit & ipse sibi Abalardus. Gilbertus quoque Porretanus magister Theologicae scholæ Parisiis aliquando fuit, teste Henrico Gandavensi. Petrus Lombardus alias Novariensis Petri Abalardi discipulus, qui non pauca demptis navis ex theologicis tractatibus præceptoris sui Abalardi mutuatus est, in idem Theologica scholæ Parisiis præfuit, teste eodem Henrico Gandavensi. Quanquam verò usque adeo floruerint res studiorum sacrorum Parisiis jam tum illa ætate, non dubitavit tamen idem Filefacus in hæc verba scribere:*

Filef. l. cit.
p. 21.

Philippo Augusto rege, nulla aut pauca leges, ut nec solennes ritus & formulæ ad curriculum Theologicum emeritendum, vel Doctoralem lauream adipiscendam. Sed ut ego arbitror, prout quisque in rerum Theologicarum cognitione sub Theologis qui publi-

publicas habebant scholas, profecisset, communi velut auditorum consensu, ad libros Veteris aut Novi Testamenti exponendos sese accingebat: quod ex Petri Abalardi epistola prima colligi potest. Idem non multo post ita loquitur: Ea vero isto aeo (Philippi scilicet Augusti regis) cura primo fuit ut qui Magistri & Doctores haberi vellent, Sacram Scripturam interpretari: non quod ex ingenio aliquos de rebus Theologicis tractatus non intersererent: ut de Abalardo & ceteris supra visum est. Item: Cum scoli quidam & qui vix theologiam degustassent, illud publicum docendi munus astro sibi arrogarent, doctorum melioris notæ qui tum erant iudicio, Ordo ille Theologicus formam legitimæ societatis tum primum habere cepit. Hanc leges nonnullæ scriptæ ab ipsis, & quidem ante annum recentissimum supra millesimum: quod ex usrog. codice MSS. nostrarum legum tum antiquiore tum recentiore firmari potest. Hæc Filelacus. Quibus si fides adhibenda est, (non possumus autem non adhibere,) igitur seculo demum terdecimo circiter Collegium Theologicum Decano constituto cojit Parisiis: tum demum, à Theologis quidem, & Gradus Magistrales aut Doctorales cœperunt conferri: primum quoque tum Examina atque Tentamina varia sunt instituta. Vno verbo: isthoc primum seculo cœpit Lutetiae condialiquid in modum nostræ quam nuncupamus Theologicæ Facultatis. Si autem ibi tum primum illa cœpit, alibi ante non cœperit, in Europa quidem. Nam ea quidem ætate nulla alia celebrior schola Theologica, imo vix ulla alia uspiam exstitit.

Theologicam Scholam Philosophica Artiumque, Parisiis quidem, antiquitate superat: nullo tamen indicio probaveris, in nostrum Academicum morem etiam hanc formatam esse ante seculum tertiumdecimum. Constat

autem, jam seculo etiam priore solito subtilius philosophari Parisiis coeptum, per Petrum Abælardū, Gilbertum Porretanum & alios. Quorum disciplina cum fuisset usus summæ nobilitatis vir Otto Frisingensis Episcopus, primus (quod equidem sciam) Germanorum noviter tunc institutæ Philosophiæ monumentum aliquod posteritati reliquit. Porro Civilis & Canonici Juris studia vix ante seculum decimum tertium Parisiis fortassis agitata sunt. Et vero Juris quidem disciplina ne potuit quidem multo ante ibi exerceri, quoniam Irnerio demum & Gratiano ipsa met Bononia renovationis suæ originem debet.

Non etiam qui Medicinam ibi antehac docuerit quisquam veterum memoratur. Ipse ille qui in epitaphio audit

Vide Gab. Naud. de Antiq. schol. med. Parisiæ, pag. 33. *Physicus excellens Hugo, pietate refulgens; obiitq; Anno millesimo biscentesimo sed minus uno laudem nullam invenit à magisterio Artis, sed duntaxat ab eo quod Parisiis mortem non sustulit (h. e. non passus est) esse minacem, & Quadrivium docuit.*

Vt proinde Artem ipsam Medicam non docuerit Obizo, sed duntaxat fecerit illam Parisiis. Saltim num docuerit incertum est. Egidium Corboliensem, cujus de Vrinis & Pulsibus poemata haud inconcinna etiamnum superant, & ætatibus aliquot magno in pretio fuere, Artem Parisiis docuisse per est verosimile, sed illius vita in tertium decimum usque seculum excurrit. Circa cujus

Rigord. in Chron. *initia quatuor, quas appellamus hodie Facultates, Parisiis jam floruisse, vetat nos dubitare Rigordi ejus temporis chronographi Parisiensis testimoniis: ut qui ad annum millesimum ducentesimum nonum disertis verbis annotaverit, non solum de Trivio & Quadrivio, verum & de questionibus Juris Civilis & Canonici, & de ea Facultate que de sanandis*

mandis corporibus & sanitatibus conservandis scripta est, plenam & perfectam doctrinam inveniri. De Theologica schola extra controversiam est. Tum etiam temporis honores Magisterii solennes in Medico pariter & Philosophico ordine conferri Parisiis coepisse, manifestum est ex Bulla Gregorii Noni Papæ, quam ille Parisiensibus anno istius tertii decimi seculi trigesimo primo concessit. Verba Bullæ, qualia Gabriel Naudæus, ille Parisini *Flos delibutus populi, suadeque medulla*, elegantissimæ de Antiquitate scholæ Medicæ Parisiensis dissertationi inseruit, hæc sunt: *De Physicis autem & Artibus Cancellarius promittet, bona fide examinare Magistros, & non nisi dignos admittens repellat indignos.*

Naud. lib.
cit. pag. 180.

Isthac vero ætate haud temere reperias ullam, quæ jam tum quatuor Facultatibus istis fuerit instructa, præter unam hanc Parisiensem. Ut proinde videatur merito pronunciari posse, seculo demum tertio decimo Academias nostras originem suam debere, & inter omnes, antiquitate antecellere Parisiensem. Meretur tamen observari: per Honorium III Papam, circa annum seculi illius vicesimum, Civilis Juris disciplinam Parisiis lege publica esse vetitam. *Firmiter interdicitur & districtius inhibemus, inquit, ne Parisiis vel in civitatibus seu aliis locis vicinis quisquam docere vel audire Jus Civile presumat. Et qui contra fecerit, non solum à causarum patrocinio excludatur, verum etiam per Episcopum loci excommunicationis vinculo innodetur.* Ad eò severo igitur edicto decessisse iterum non nihil studiis Parisiensibus, quo minus nostro more fuerint perfecta, fatendum videtur.

Cap. super
Specula
tit. de pri-
vileg.

Cæterum primâ Academiarum origine jam detecta, possumus forte non injuria quiescere. Ne quid tamen in nobis desideretur, addemus nonnihil & de BO-

NONIENSI & de Salernitana schola, quæ Italicarum omnium sunt vetustissimæ. Sane multum lucis hæc narratio dabit iis quæ jam tum attulimus.

Host. c. i.
extr. de
Testam.
n. 2.

Ac Bononiæ quidem primò omnium videtur Schola quædam fuisse liberalium Artium: saltim literatoria quædam. Ferunt enim Irnerium Ravenna, ubi artes illas profitebatur, Bononiam eodem fine evocatum, ibique super vera significatione vocis *As* cum aliis magistris contentione ipsi nata, tractum ita demum ad Romani Juris disciplinam. Cardinalis certè Hostiensis initio seculi tertii decimi scripsit: *As, id est duodecim uncia. As etiam quandoq; ponitur pro obolo: propter quod verbum venit Bononiam Studium Civile, sicut audivi à Domino meo.* Dominus autem ille est Azo, Lucerna Juris suo ævo habitus appellatusque. Hujusmodi scholæ originem à Theodosio Cæsare vulgo accessi inepte ficta quadam tabula, jam ante diximus. Cæterum Jus Civile Romanum primus ibi docere cœpit Irnerius: ceu omnium consensu vulgo traditur. Quod tamen passim itidem creditur, ita institutum esse à Lothario Cæsare, id à vero esse alienum aliàs fortassis prolixius demonstrabimus. Id certum est, Juris Civilis Romani disciplinam, ipso jam tum seculo duodecimo, Bononiæ magno auditorum concursu publica ex cathedra docuisse, non Irnerium duntaxat, sed & Jacobum de Porta Ravennana, Jacobum Balduinum & Azonem: ne quid dicam de Bulgaro, Martino Gosio, Hugone de Porta Ravennana & aliis, qui tum itidem stipendio publico Bononiensium docuerunt. Eodem vero tempore & Jus Pontificium, non tantum per Gratianum monachum anno 1151 in cœnobio Felicis & Naboris conscribi isthac in urbe cœpit, sed cathedram quoque & doctores statim est naclum, jam tum Eugenio

Vide lib.
de Origine
Jur. Germ.
cap. 21.

genio Pontifice, non minore discentium applausu si non
 majore. Ea sane Vtrumque Jus audientium fuit frequen-
 tia, ut Fridericus primus Cæsar, in publicis regni Italici
 comitiis, ex consilio omnium Ordinum, regiminis scho-
 lastici novam formam instituere sit adductus. Decem
 millia studiosorum jam ætate Azonis Bononiæ vixisse, te-
 stis locupletissimus est ipsemet Odofredus.

Au&. Vi-
 ta Gratiæ
 ani.
 Vide Auth!
 Habita Co-
 ne fil. pro
 patre,

Quemadmodum habuerit sese ibi tum temporis Philo-
 sophiæ atque Artium quas appellant disciplina, non per-
 inde constat. Illa tamen fuit in existimatione, ut Fridericus
 II Cæsar, circa annum seculi tertii decimi vice simum, sua
 cura & sumptu libros Aristotelis aliorumque Philosopho-
 rum de Græco partim partim de Arabico Latine versos,
 huic uni Bononiensi Philosophicæ Scholæ obtulerit &
 quasi consecraverit. Integra epistola Cæsaris reperitur in
 opere epistolico Petri de Vineis, Cæsarei tum Cancellarii, Petr. de
 Vin. l. 3.
 epist. 69.
 ad exemplum Variarum Cassiodori, quantum conicere
 est, in unum collecto. Ejus illam partem quæ huc maxime
 facit, non possumus non recitare. *Post regni verò nostri
 curas assumptas, quanquam operosa frequenter negotiorum
 turba nos distrahat, & civilis sibi ratio vendicet sollicitudinis
 nostre partes, quidquid tamen temporis de rerum familiarium
 occupatione decerpimus transire non parimur otiosum: sed
 totum in lectionis exercitatione gratuita libenter expendimus,
 ut anima clarius vigeat instrumentum in acquisitione sci-
 entia, sine qua mortalium vita non regitur liberaliter. Dum
 librorum ergo volumina, quorum multifarie multisq; modis di-
 stincta chirographa vestrarum armaria divitiarum locupletant,
 sedula meditatione revolvimus, & accurata contemplatione
 pensamus: compilationes variae ab Aristotele aliisq; Philosophis,
 sub Græcis Arabicisq; vocabulis antiquitus editæ; in Sermocina-
 libus*

libus & Mathematicis disciplinis, nostris aliquando sensibus occurrerunt: quas adhuc originalium dictionum ordinatione confertas, & verustarum vestium, quas eus aetas prima concesserat, experimento contactas, vel hominis defectus aut operis ad Latinam linguam notitiam non perduxit. Volentes igitur, ut veneranda tantorum operum simul autoritas apud nos, non absq; commodis communibus, vocis organo traduce innotescat: ea per viros doctos, & in utriusq; lingua prolatione peritos, instanter iussimus, verborum fideliter servata virginitate, transferri. Quia vero Scientiarum generosa possessio in plures dispersa non deperit, & distributa per partes minorationis detrimenta non sensit, sed eo diuturnius perpetuaq; senescit, quo publicata facundius se diffundit: huiusmodi celare laboris emolumenta nolimus, nec aestimavimus nos eadem retinere jucundum, nisi tanti boni nobiscum alios participes faceremus. Considerantes veruntamen, quorum conspectibus, quorumq; iudiciis operis caepi primitiae possent decentius deputari: ecce vobis potissime velut Philosophiae praeclaris alumniis, de quorum pectoribus promptuariaz plena fluunt, libras aliquos, quos curiosum studium translatorum lingua non potuit fidelius instruere, consulte providimus praesentandos vel destinandos. Vos igitur viri, qui de cisternis veteribus aquas novas prudenter educitis, qui fluentia melliflua sitientibus labiis propinatis, libros ipsos, tanquam xenium amici Caesaris, gratanter accipite: & ipsos antiquis Philosophorum operibus, qui vocis vestrae ministeriis reviviscunt, quorumq; nutritis famam dum dogmata sternitis sapienter, ut expedit aggregantes, eos in auditorio vestro, (in quo gratia virtutum fructificat, erroris rubigo consumitur, & latentis scripturae varietas aperitur) cum mittentis favore communiti, et claris transmissi operis meritis persuasi, ad communem utilitatem studentium, & evidentis fama nostrae praeconium, publicetur.

Hæc

Hæc omnia Cæsar Fridericus. Quæ, quamvis prolixiora nonnihil, adduximus eo libentius, quod simul doceant beneficio literati Cæsaris illius debere seculum istud resuscitata Philosophiæ omnis studia. Hactenus nimirum Aristotelis aliorumque scripta Philosophica & Mathematica longè paucissima viderat Latinus orbis: at ex eo multo plura, cum primis de Arabico versa, in scholas translata sunt. Quo effectum, ut bonæ artes novam plane & hactenus insolitam faciem acceperint: involantibus quasi in recenter versos illos libros cum aliis tum præcipue Dominici & Francisci sacris agminibus.

Vt autem quasi in viam ex diverticulo redeamus, ante seculum tertium decimum fortasse nec Medica ars Bononiæ doctores invenit. Certe qui scriptis antehac ibi inclaruerit, nemo memoratur. Verùm illo tamen ipso seculo Artem hanc, magno auditorum concursu, ibi docuerunt Thaddæus Florentinus, Petrus Aponensis, Gentilis Fulginas, & nisi fallor Turrisanus sive Drusianus; celeberrimi nominis magistri, quique æternis scriptis simul Artem illustraverunt, adjuti etiam ipsi paucis quidem Hippocratis & Galeni libris, compluribus tamen Arabum Medicorum Philosophorumque monumentis, quæ univèrsa tum primum fuerunt Latine versa.

Etsi autem usque adeo floruerit tunc Bononiensis Schola, Theologiæ tamen Professoribus fuit destituta usque in annum 1362, quando Innocentius id nominis sextus Papa Theologiæ docendæ licentiam eximii muneris vice indulgit. Quo apparet, quam serò perfectionem suam nacta sit ipsa illa omnium celeberrima Schola, & quæ cum numero Professorum tum opulentissima dote (numerat enim subinde, & numeravit ante hos decem annos, Professores centum viginti sex, & in his Vtriusq; Doctores

Vide Si-
gon. l. 34
histor. Bo-
nienſis

Middend.
l. 4.

res Juris quadraginta novem: ferturque, à Senatu Bononiensi quotannis in Professorum salaria quadraginta prope coronatorum millia expendi) ut alia nunc taceam, nulli hodie temere est secunda, Germanicas autem omnes longo superat intervallo.

Sed de Bononiensi Schola satis fortasse diximus. Certe ut plura adferamus non patitur propositum. SALERNITANA vetustate quidem Bononiensi non cedit, imò fortassis eam superat, splendore vero & institutis docendi eam plurimis sequitur passibus, minime omnium assequitur. In vicino urbi illi cœnobio Cassinensi à S. Benedicto usque scholam habitam monasticam, verisimile quidem est vel ex iis quæ ante diximus in universum de id generis phrontisteriis; viris tamen doctis, perinde ut Fuldam & Corbejam nostram, claruisse illum locum, utut opulentissimum, haud temere probaveris. Seculo autem undecimo habuit Constantinum hominem Afrum: quem post triginta novem annos studiorum gratia peregrinationibus per Asiam universam, sub Muhammedanorum imperio doctrinæ omni genere florentem, exactos, patria profugum Salerno primò inde inter monachos cœnobii, exceptum ferunt. Et sanè ille Desiderio Abbati suo, qui post Victor III Papafuit, circa annum sexagesimum post millesimum, haud pauca Medici argumenti ex Arabico Latine versa, (utut hoc plærumque dissimulet, sibi arrogans ea quæ Isaaci Aben Amram ludæi aliorumque esse clarissimum fit, si utriusque scripta contenderis) dedicavit. At vero jam tum in ipso Salerno opido scholam aliquam sive Medicam sive aliam fuisse institutam, nullum indicium nobis superest. Occasione tamen operum Medicorum à

Arnold.
Wion. l.
x. ligni vi.
ca 6, 98.

Coni

Constantino editorum, per est verosimile, excitata ibi potissimum Artis studia. Etenim viderat quidem hactenus Latinus orbis libros aliquot Medicos partim Latine exaratos, partim ex Græco in eandem linguam translatos, per paucos tamen eosque non magni pretii. Cujusmodi maximè scriptis sua ætate fuerit instructa Italia, colligere est ex sermone Cassiodori, quo Monachos suos ad divinas humanasque lectiones manuducit. Cass. l. divin. leg. stion.

Quod si vobis non fuerit, inquit, Græcarum literarum nota facundia, in primis habetis Herbarium Dioscoridis, qui herbas agrorum mirabili proprietate disseruit atque depinxit. Post hæc legite Hippocratem atque Galenum Latina lingua conversos, i. e. Therapeutica Galeni ad Philosophum Glauconem destinata, & Anonymum quendam, qui ex diversis auctoribus probatur esse collectus; deinde Cælij Aurelij de medicina, & Hippocratis de herbis & curis, diversosque alios de medendi arte compositos; quos vobis in Bibliotheca nostra sinibus reconditos Deo auxiliante derelinqui. Hæc Cassiodorus in opere illo: quod hactenus misere per particulas dissectum in lucem prodiit, facile tamen restitui in integrum poterit, & restitui summo jure promeretur. Cum nemo itaque pene Latinorum Græcam linguam intelligeret, & Latine scripti libri Medici non nisi rarissimi invenirentur, hactenus quidem Medicæ artis studia ex dignitate coli haud potuerunt. At post Constantini operam facilius id effectum fuit, præsertim eo loci ubi scripta ipsius omnium commodissimè haberentur. Tum demum itaque, & hac quam diximus occasione, nata Salerni videtur schola quædam Medica. Sane cœpisse jam illam circa annum millesimum centesimum, haud injuria forte dixeris, attendens, Vide Consuetud. Sicul. quam severa lege Rogerius primus Siciliæ utriusque

lib. tit. 34.
leg. 1.

rex & Salerni Princeps, rem medicam facere iusserit. Seculo certe duodecimo Schola isthac celeberrimæ fuit famæ, imo in occidentali hoc orbe unicæ. Sub finem ejus enim communi Scholæ istius magistrorum consilio, scriptus est libellus ille poëticus *de Conservanda valetudine*, in gratiam Roberti Normanniæ ducis, qui tamen, quod sibi regiam Angliæ dignitatem vindicaret contra Guilielmum Rufum fratrem, Anglorum rex audivit. Eodem tempore circiter Ægidius Corboliensis in opere, quod in Parisiensium gratiam *de Compositorum medicamentorum virtutibus* itidem versibus lusit, gravi censura in Salernitanos animadvertibat, quod nullo facto discrimine, quibuslibet ad rem medicam admissis, concederent

Vide
Naud. de
Antiquit.
schol. med.
Paris. p. 22.

*Nondum maturas Medicorum surgere plantas,
Impuberes pueros Hipocratica tradere jura,
Atq; Machaonias sancire & fundere leges:
Doctrina quibus esset opus ferulaq; flagello,
Et pendere magis vetuli doctoris ab ore,
Quam sibi non dignas cathedra presumere laudes.*

Paulò post conditæ sunt à Friderico II Cæsare præclaræ illæ leges de re Medica universa, quæ liquidò ostendunt, præter reliquas Medicinæ partes etiam illam quæ manu medetur Salerni magistròs suos accepisse: nec rem Anatomicam fuisse neglectam: Artem vero omnem ex Hippocraticis usque fontibus petitam esse. Et verò ornaverunt Scholam hanc Joannes Platearius, cujus est liber *Circa instans* vulgò dictus, Joannes de Mediolano præcipuus auctor libri *de Conservanda valetudine*, Saladinus de Esculo, Joannes de S. Paulo, Guilielmus Placentinus, Hieronymus Balduinus, Benevenutus Graphæus de Jerusalem, Franciscus Alphanus, Rogerius, Joannes & Gualtherus Salern-

Vide Ren.
Morzi
proleg. in
schol. Sal.

Salernitani. Quatuor magistrorum in chirurgia Salernitanorum libros Oxoniæ reperiri, memorant bibliothecarum scriptores. Ejusdem scholæ videtur & Warmipotus fuisse, qui vulgò Gariopontus audit. Simon quoque Januensis inde fortassis prodiit, qui tamen Nicolai IV Papæ egit archiaturum. Nicolaum, cujus Antidotaria celebri olim fama in Usu Medicis fuerunt, isthuc pertinere, certius est.

Jamef. in
Ecloga
Oxon.

Non possum hic omittere quæ de Nicolao illo omni- que Salernitana Schola memoravit Christophorus de Honestis Florentinus, quem circa annum Christi 1380 vixisse, colligas ex eo, quod Thomam de Garbo passim laudet magistrum suum. *Intelligendum est, ait ille, quod Nicolaus (qui etiam duo Aromataria composuit utili sermone, quæ ambo communiter habemus in usu) fuit Medicus diu exercitatus in Practica, & in Naturali ingenio, natione Salernitanus, plenus divitiis & ex nobili sanguine procreatus. Fuit autem temporibus suis primus. Et non est longum tempus elapsum, cum in dicta civitate Salerni, digna ac clamosa fama per orbem, vigeat fons scientiæ, & maxime Practicæ medicina. Ibi enim florebat Studium principaliter, sequendo sententiam Galeni tanquam principis medicorum, ejus libros legendo & utiliter declarando, licet hodie fugiantur. Hæc Honestus, & recte quidem. Ex quo enim Arabum libri in Latinum orbem transiere, parùm attento Hippocrate & Galeno, in scholas Avicenna, Rasis, Mesue, & Serapion penetraverunt: nec Hippocratis aut Galeni libri vulgò in manibus relictæ, præter paucos quos Articella dicta comprehendit.*

Honest.
præfat.
commentarior.
in
Antidot.
Mesue.

Licet autem fortassis etiam hic recitare, quas modo laudavimus Friderici Cæsaris leges, ut eo rectius Scholæ illius Medicæ dignitas fiat conspicua, etsi earum magnam partem jam ante aliquando hoc in loco adduxerimus. Vi-

Vide Con-
stit. Sicu-
lar. 1. 3.
tit. 34.

detur sane & panegyris hæc ipsa Medica exigere jure quodam suo, ut publica voce recitentur leges illæ, quæ de Arte facienda & docenda omnium hodie sunt antiquissimæ. Prima itaque lex hæc est. *Utilitati speciali prospicimus, cum communi saluti fidelium providemus. Attendentes igitur grave dispendium & irrecuperabile damnum, quod posset contingere ex imperitia Medicorum, jubemus nullum Medici titulum pretendente[m] audere praticare aliter vel mederi, nisi Salerni primitus & in conventu publico, Magistrorum judicio comprobatus, cum testimonialibus literis, de fide & sufficienti, tam Magistrorum quam Ordinatorum nostrorum, ad presentiam nostram, vel nobis à regno absentibus, ad illius presentiam, qui vice nostra in regno remanserit, ordinatus accedat, & à nobis vel ab eo medendi licentiam consequatur: pœna publicationis bonorum, & annalis carceris imminente his, qui contra hujusmodi nostræ Serenitatis edictum imposterum ausi fuerint praticare. Lex altera ejusdem Cæsaris ita sonat. Quia nunquam sciri potest scientia Medicina nisi de scientia Logicali prescribatur, statuimus, quod nullus studeat in Medicinali scientia, nisi prius studeat ad minus triennio in scientia Logicali: post triennium, si voluerit, ad studium Medicina procedat: ita quod & Chirurgiam, quæ est pars Medicina, infra prædictum tempus addiscat. Post quod, & non ante, concedatur sibi licentia praticandi, examinatione juxta curiæ formam præhabita, & nihilo minus recepto pro eo, de prædicto tempore studij, testimonio Magistrali. Iste Medicus jurabit servare formam curiæ hæctenus observatam. Eo adjecto, quod si pervenerit ad notitiam suam, quod aliquis Confectionarius minus bene conficiat, curiæ denunciabit, & quod pauperibus consilium gratis dabit. Iste Medicus visitabit agros suos ad minus bis in die, ad requisitionem infirmis, semel nocte: à quo non recipiet per diem, si pro eo non egredietur civitatem vel castrum, ultra dimidium sarrenum auri. Ab infirmo*

firmo autem quem extra civitatem visitat, non recipiet per diem ultra tres sarrenos, cum expensis infirmi; vel ultra quatuor sarrenos, cum expensis suis. Non contrahat societatem cum Confectionariis. Non recipiat aliquem sub cura sua ad expensas suas, pro certa pretij quantitate. Nec ipse etiam habebit propriam stationem. Confectionarij vero facient confectionem expensis suis, cum testimonio Medicorum juxta formam constitutionis; nec admittentur ad hoc, ut teneant Confectiones, nisi praestito juramento, quod omnes confectiones suas secundum praedictam formam facient sine fraude. Lucrabitur autem Stationarius de confectionibus suis secundum istum modum de confectionibus & simplicibus medicinis, quae non consueverunt teneri in apothecis ultra annum, à tempore emptionis; pro qualibet libra poterit & licebit tres sarrenos lucrari. De aliis vero, quae ex natura medicaminum, vel ex alia causa ultra annum in apotheca tenentur, pro qualibet uncia licebit lucrari tres sarrenos. Nec rationes hujusmodi erunt ubiq; , sed in certis civitatibus per Regnum, ut inferius describitur. Nec tamen post completum quinquennium practicabit, nisi per annum integrum sum consilio experti medici praticaverit. Magistri vero intra istud quinquennium libros authenticos, tam Hippocratis quam Galeni, in scholis doceant, tam in Theorica quam in Practica medicina. Salubri etiam constitutione sancimus, ut nullus Chirurgicus ad Practicam admittatur, nisi testimoniales literas offerat Magistrorum in Medicinali facultate legentium, quod per annum saltem in ea parte Medicina studuerit, quae Chirurgiae instruit facultatem; & praesertim Anatomiam humanorum corporum in scholis didicerit, & sit in ea parte Medicina perfectus, sine qua nec incisiones salubriter fieri poterunt, nec facta (lego fractura) curari. Haec tunc lex secunda. Sequitur tertia. In terra qualibet regni nostri nostra jurisdictioni subjecta, duos viros circumspectos & fide dignos volumus ordinari, & corporali per

eos prestito sacramento teneri, quorum nomina ad curiam nostram mittentur, sub quorum iustificacione, electuaria, & sirupi, ac alia medicina legaliter fiant, & sic facta vendantur. Salerni maximè per Magistros in Physica hoc volumus approbari. Presenti etiam lege statuimus, ut nullus in Medicina vel Chirurgia, nisi apud Salernum vel Neapolim legat in regno, nec Magistri nomen assumat, nisi diligenter examinatus in presentia nostrorum Officialium & Magistrorum artis ejusdem. Hæ sunt leges illæ Friderici, dignæ tanto Cæsare: dignæ celeberrima ista Salernitanorum Medica Schola: dignissimæ quæ in omnem posteritatem commendentur. Non patitur tempus in earum laudem hic excurrere. Imo vetat, vel de ipsamet illa Schola ulterius quidquam addere.

Midden-
dorp. 1. 4.
de Acad.

Ideoque non nisi unum hoc nunc adiicio: præter Medicam, Juris quoque scholam Salerni olim floruisse, docente ibi Roberto Maranta, cujus est celeberrimæ famæ Speculum illud Aureum sive Lumen Advocatorum. An quæ alia ibi in pretio fuerit, nescio. Certum est & notum omnibus, cum temporis injuria tum aliarum Academia- rum splendore Salernitanam omnem Scholam dudum non obscuratam duntaxat, sed planè interiisse.

Cæterum seculo demum tertio decimo, Academias nostras, si verum fatendum est, cœpisse, & frustra iis vetustatem majorem à nonnullis tribui, nisi admodum fallor ex iis quæ dixi jam est manifestum. Quapropter nunc quidem claudemus hunc sermonem, de institutis Academicis aliàs distinctius dicturi: ad alterum vero & cujus potissimum gratia huc accessimus progrediemur. Hoc est, tandem aliquando commeritis dudum honoribus Candidatum hunc nostrum, more rituque solenni, decorabimus.

DIS.